

Határtalanul! – Szlovákia 2022

Az utazás előtt négy órában foglalkoztunk az előttünk álló kirándulással. Először a Felvidék térképével ismerkedtek meg a gyerekek, hogy lássák, melyik területre fognak utazni. Megnézték a legfontosabb tájegységeket, a jelentősebb városokat, elsősorban a Szepességre koncentrálnak. Majd a területen élő magyarság múltjával, jelenével, nyelvjárásával foglalkoztunk. Végül pedig a *Hazajáró* című sorozat egyes részei segítségével bepillantást nyerhettek az út egyes állomásainak várható izgalmaiba és a riportokban szereplő itt élő magyarok életébe is.

Az első nap Rozsnyóra utaztunk. Korán reggel hatkor indultunk Pilisborosjenőről. A határ után, Rimaszombaton csatlakozott hozzánk Varga Gábor az idegenvezetőnk. Az első állomásunkon megnéztük a dicső bányászváros Rozsnyó belvárosát. Megtudtuk, hogy a történelmi Magyarországnak ezt a részét Gömörországnak, Gömör vármegyének hívták. A történelmi városközpontban láthattuk a Diák templomot és a 17. századi Őrtorony körül a német telepesek által kialakított négyzet alapú főtér épületeit. A városházát, a püspöki palotát, a Szent Anna templomot, a Nehrer házat, illetve barokk épületeket. A torony előtt található Andrassy Franciska emlékműve, aki az özvegyek és árvák támogatója volt. Az emlékmű mellől körbenézve megtudtuk idegenvezetőnkől, hogy a várost a 13. században alapították német telepesek, a bányászat tette gazdaggá, a következő században már szabad királyi város rangot kapott. A mai temető helyén volt a vára, ami aztán husziták foglaltak el, majd Hunyadi János foglalt vissza, mára nincs nyoma. A 16. században protestáns várost a törökök sokszor kifosztották. A szabadságharc alatt II. Rákóczi Ferenc sokat tartózkodott itt, a Neher ház lehetett a szálláshelye. A 17. és 18. században pusztított itt pestis és tűzvész is, egy nagyobb tűzvész után épült a Diák templom Őrtornya. Indulás előtt még a Petőfi emléktáblát is megtekintettük, A Kossuth szobor története pedig jól láttatta a diákokkal, hogy milyen viszonytárságos volt a magyarság helyzete a városban a 20. század során.

Az első nap második állomása a beltéri Andrassy kastély volt. A gyönyörű vadászkastély körül hatalmas angolpark található egzotikus növényekkel, fákkal és klasszicista épületekkel. A kastélyban helyi idegenvezető mutatta be az épületet és az azt építtető család történetét. Megtudtuk, hogy Andrassy István a 18. század elején építtette kastély egy korábbi vár helyén, annak köveit is felhasználva. Ekkor neogótikus stílusban készült el, de a század végén átalakították neoklasszicista stílusban, majd a híres Andrassy Manó idején kapta a barokkos stílusjegyeket. A család egészen 1945-ig lakott itt. Végigjártuk az eredeti bútorokkal gazdagon berendezett épületet, megcsodáltuk az értékes festményeket, műalkotásokat, használati- és dísz tárgyakat, valamint meghallgattuk a hozzájuk fűződő anekdotákat, történeteket, egykori gazdájukkal kapcsolatos visszaemlékezéseket. A gyerekeknek nagyon tetszett a grotta illetve a hatalmas könyvtárterem. Külön megcsodáltuk a kellemes fürdőszobákat is. A jellegzetes hangulatot keltő angolkertben hatalmasat sétálhatunk.

A következő állomáson, a világörökség részét képező Dobsinai jégbarlangban egy természeti érdekességet csodálhattunk meg. A mai Szlovák Parádicsom területe az Osztrák-Magyar Monarchia idején a *Gömöri-karszt* elnevezéssel bírt. A barlang felfedezésével kapcsolatban a diákok megismerhették Hunfalvy János, Ruffinyi Jenő királyi bányamérnök, Láng Gusztáv és Méga Endre munkásságát és a barlang felfedezésének izgalmas, kalandos történetét az 1860-as, 70-es években. Majd idegenvezetőnkől és a helyi vezetőtől megtudhattuk, hogy miként jött létre a barlangrendszer és mi okozza a jégképződést a barlang belsejében.

Az első nap utolsó állomása már a Szepesség területére lépve, a Poprád részét képező Szepesszombat volt, ahol a történelmi belváros főbb nevezetességeit tekinthették meg a tanulók. A reneszánsz és barokk kontyosházak által körbevett parkban található az 1848-1849-es szabadságharc emlékére állított emlékmű. Előtte kezdtük a sétát a városban, Gábor segítségével a magyar nyelvű szöveget is sikerült elolvasniuk a diákoknak, közösen végig gondolva a szabadságharc felvidéki eseményeit. Idegenvezetőnkől megtudtuk, hogy az ősi városba a tatárjárás után német telepeseket költöztettek, minek hatására a környék leggazdagabb városa lett. Nevét a szombati napokon tartott hetivásároktól kapta, az előtag pedig az egykori vármegyére utal. Zsigmond királyról is hallhattak a gyerekek, annak

kapcsán, hogy több szepesi várost, így Szepesszombatot is zálogba adta a Lengyel királynak. Majd a kis tér további látnivalói közül megcsodálhattuk a 13. századi gótikus Szent György templomot, benne a szépséges szárnyasoltárokkal, melyek közül a főoltárt Lőcsei Pál mester alkotta 1516-ban, a reneszánsz haranglábát, a mai városházát, és végül a Mária-oszlopot is. A környék különlegessége a templomtól külön álló harangláb, mely sok esetben a pártázatos reneszánsz lenyűgöző felvidéki emlékei közé tartoznak. Hasonlókat több helyen láthattuk, bár sajnos legtöbbször csak a buszból kitekintve. Este megérkeztünk a szállásunkra a szépséges Szepesváraljára, ahol a várhegy lábánál található szállásunkról gyönyörködhattunk a lemenő nap által fenségesen megvilágított, lenyűgöző méretű Szepesi várban.

A második nap reggelén a hatalmas vár látványa fogadott minket, kellemes hangulatot adva az aznapi programokhoz. Az első állomásunkon ismét a történelmi Magyarország egy természeti gyöngyszemét ismerhették meg a diákok egy kellemes kirándulás és némi kapaszkodó után. A Bélai havasokban található Bélai cseppkőbarlangot 1881-ben fedezte fel Husz György és Bitz János. Az idegenvezetőnk és a helyi vezető segítségével megismerhették a tanulók a cseppkőképződés folyamatát, a Bélai havasok természeti értékeit, a különböző termek és a cseppkőformációk neveit, különleges jellemzőit. A gyerekeket lenyűgözte a félelmetes mélység és magasság, illetve a megdöbbentően hatalmas termekben a különleges cseppkőformációk. Különösen nagy élmény volt felfedezniük, hogy a kémia tankönyv borítóján lévő kép épp az egyik legnagyobb itteni cseppkővet ábrázolja. A másik maradandó élmény volt, mikor elénekelték a balladásra gyakorolt Grund dalt. A buszban utazás közben is gyönyörködtünk a Bélai havasok és a Magas Tátra látványban, illetve az útközben érintett bájos települések történelmi emlékeiben, melyek mellett elhaladtunk pl. Csütörtökhely.

A természetismereti tapasztalatszerzés után ismét egy szép várost látogattunk meg, Késmárkot. Megtudtuk, hogy a város a huszita dúlás után a 15. században a Szapolyaiaké lett, majd a 16. században került a Thököly család birtokába. Először Thököly Imre sírjához látogattunk el a különleges bizáncias stílusban épült 19. századi Evangélikus templomban, ahol az idegenvezetőnk segítségével felelevenítettük a dicső fejedelem életét, hagyatékát, és a szabadságharc történetét. Majd benéztünk a mellette található szög nélkül épült Evangélikus fatemplomba is, ahol a gyerekek megnézhatték a fafaragásokkal díszített belső teret és meghallgathatták a templom építésének történetét is. Innen sétálva mentünk át a Thököly várig, útközben megnézhattuk a belváros régi lakóházait és a régi városházát is. A gótikus épületek felhasználásával a huszita pusztítások után épült 16., 17. századi várban, illetve várkastélyban idegenvezetőnk bővebben mesélt a vár építésének történetéről, lakónak életéről. Különösen kiemelte a pártázatos várfalat, mely építészeti motívum igen jellemző erre a környékre. A városi sétánkat a vár előtt álló Thököly Imre lovasszobor előtti megemlékezéssel zártuk, melyben vezetőnk összefoglalta hazánk és a Felvidék történetének Thököly Imre életében zajlott legfontosabb eseményeit.

A buszban útban következő állomásuk Lőcse felé, idegenvezetőnk elmesélte Késmárk és Lőcse közti konfliktus okát és a gyerekek felelevenítették az irodalmi és a filmművészeti vonatkozásokat. Bő információt kaptunk a város történetéről is, a diákok megtudták, hogy a tatárjárás során megsemmisült első várostól kissé távolabb építették a betelepülő szász cipszterek a mai Lőcse városát. Kereskedelme és árumegállító joga révén nagy gazdagságra tett szert. Lőcsére érkezve sétánkat a szépséges Szent Jakab templomban kezdtük. Idegenvezetőnkől megtudhatták a tanulók, hogy az épület a történelmi Magyarország egyik legszebb temploma, melyet a 13. században román stílusban kezdtek építeni, majd a következő 100 évben gótikus stílusban fejezték be a munkálatokat. Oltárai a középkori magyar gótikus szárnyasoltárok remekművei. Főoltára szintén Lőcsei Pál mester műve 1502-ből, mely majd 20 méter magas. A számos tűzvész miatt az évszázadok során az épületet számtalanszor javították, restaurálták. A templom középkori hangulatából kilépve a reneszánsz és barokk épületek (pl. Thurzó ház) által övezett főtéren utazhattak tovább az időben a tanulók. A 17. századi árka-dos városháza a harangtornyával már ismerős volt a Fekete város című filmből. Vezetőnk segítségével megidézhattuk a 17. századi történelmünket, a *Lőcsei fehér asszony*, a *Fekete város* történeteinek keresztül pedig mind a 17., mind a 19. században ekkor itt élt magyar ajkú őseinkre emlékezhettünk. A második nap természetismereti és kultúrtörténeti élményei után a lélegzetelállító Magas Tátra látványában gyönyörködhattunk esti szálláshelyünkön a Zár melletti Hotel Magurában.

A harmadik napon egy finom reggeli után Igló felé vettük az irányt. Az úton már megtudhattuk, hogy a várost valószínűleg német bányászok alapították a XIII. században, szlovák neve Szepesújfalut jelent. Gábor először a főtérrre vezetett minket. Itt megnéztük a város ékességét, a XIV. században gótikus stílusban épült plébániatemplomot, melyet pusztított tűzvész, földrengés és a 48-as szabadságharcban a császáriak is leágyúzták... mégis ma azzal büszkélkedhet, hogy 87 m magas, Steindl Imre tervei szerint újjáépített tornya Szlovákia legmagasabb templomtornya. A lencse alakú Főtéren megálltunk a sarki gyógyszerertárnál is, ami nem nyújtott ugyan különleges képet, számunkra mégis fontos, hiszen itt dolgozott patikussegédként CsontváryKosztka Tivadar. Emléktábla sajnos itt nem őrzi az emlékét.

Rövid séta után már busszal Szlovák Paradicsom túrájára indultunk, ahol felkerestük a Hernád-áttörést, ami az egyik legszebb, legizgalmasabb helye a vidéknek. Az idegenvezetőnkől megtudhattuk, hogy Káposztafalvi -karszt korábbi neve Felvidék Paradicsoma volt. Izgalmas, változatos túrában volt részünk. A gyerekek élvezték, hogy olykor fa létrákon mászhattak, vagy a sziklafalakhoz erősített láncokba kapaszkodva haladhattak a fémrácsokon. Egymásra figyelve, fegyelmezetten viselkedtek a veszélyesebb szakaszokon. A túránk ezután a Kolostor-szurdokban folytatódott, ahol több létrán kellett felmászunk ahhoz, hogy eljussunk meredek és szűk szurdokvölgyben. Ez a szakasz egy középkori karthauzi kolostor romjainál ért véget. Itt megpihentünk, és elfogyasztottuk a magunkkal hozott elemózsiát, ittunk a hús forrásvízből. A pihenő után egy erdei ösvényen tértünk vissza a buszunkhoz.

Az utolsó napunkon két városba látogattunk. Eperjes városa - a gyerekek derűtségére - az itt bőségesen termő eperről kaphatta a nevét. A Szt. Miklós templom megtekintése után megálltunk a Vésztörvényszék áldozatainak emlékművénél. Gábor elmesélte a Thököly felkeléshez kapcsolódó eperjesi koncepciók perének áldozatainak történetét. Caraffa tábornok által vezetett vésztörvényszék összesen huszonnégy eperjesi és környékbeli nemesre és polgárra mondta ki a halálos ítéletet. A vád szerint részt vettek a Thököly-féle császárellenes szervezkedésben, a valós cél azonban a protestánsok megfélemlítése és a gazdag eperjesi polgárok vagyonának elkobzása volt. A felségárulásért elítéltek előbb jobb kezüket, majd fejüket vesztették el a vérpadon. Ez kevéssé ismert része a felkelés történetének, a tanórákon nem térünk ki rá. Az őszintén megrendült gyerekek megérthették, hogy hősök, áldozatok nem csak a csatatereken szülehetnek, Hazaindulás előtt még Kassára látogattunk. A Főtéren először Szlovákia legnagyobb székesegyházát néztük meg. Lenyűgöző volt a Szt. Erzsébet szárnyasoltár. A Rákóczi domborműnél állva idegenvezetőnkől megtudhatták a gyerekek az Orbán-torony történetét is. A harangtoronyt azért építették, mivel a tekintélyes nagyságú, 1557-ből származó Szent Orbán- harangot nem bírta el a dóm tornya. Ma az eredeti harangot a torony előtt találjuk, fent a másolat van. II. Rákóczi Ferenc fejedelem hamvait Kassán a Szent Erzsébet-dóm kriptájában helyezték örök nyugalomra. Megtudhattuk, hogy a városra azért esett a választás, mert a fejedelem nemcsak többször megfordult itt, de a felkelés irányítását is innen intézte. Kassa magyarok által egyik leglátogatottabb nevezetessége Rákóczi fejedelem rodostói házának a pontos másolata, mely a középkori városfal erőrendszérének legrégebben megmaradt részlete, a Hóhérbástya udvarában áll. Itt ismerhették meg a gyerekek a Miklós-börtön, és Rákóczi kegyetlen hírű hóhérbástya történetét is. A kassai városnézés egy lazább sétával zárult. Fagylaltozás közben néhány tanítványunkkal elsétáltunk Márai szobrához is.